

УДК 37.005.3

Г.О.ЗЕЛІНСЬКА, канд.екон. наук

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

КЛАСИФІКАЦІЯ ФУНКЦІЙ СИСТЕМИ ОСВІТНЬОГО МЕНЕДЖМЕНТУ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Наведено класифікацію функцій системи регіонального освітнього менеджменту. Визначальними ознаками для класифікації функцій системи РОМ є: вид управлінської діяльності та спрямованість видів освітньої діяльності на керований об'єкт або чинники зовнішнього середовища.

Приведена классификация функций системы регионального образовательного менеджмента. Определяющими признаками для классификации функций системы РОМ является: вид управленческой деятельности и направленность видов образовательной деятельности на управляемый объект или факторы внешней среды.

The article describes a classification system for regional functions of educational management. The defining characteristics for classifying functions of ROM are: the type of management that allows you to distinguish one from the other work, types of educational activities focus on the managed object or environmental factors.

Ключові слова: функції, регіональний освітній менеджмент (РОМ), класифікація, загальні, спеціальні, ознаки.

Для результативного менеджменту сучасною регіональною системою освіти, прийняття правильних управлінських рішень, визначення стратегії і тактики розвитку регіональної освітньої галузі, раціонального використання матеріальних, фінансових та людських ресурсів потрібні знання закономірностей соціального та економічного розвитку регіону. Знання про функціональну систему регіонального освітнього менеджменту (РОМ) особливо актуалізується в умовах демократичних перетворень в регіональній системі.

В Україні формування й розвиток РОМ детермінується цілями стратегічних орієнтирів розбудови держави – проголошенням євроінтеграційного курсу реформ, запровадженням гуманітарної освітньої парадигми, розробкою моделей територіального управління в освіті, тощо. Поряд з цим виникає нагальна проблема щодо вивчення функцій РОМ в соціально-економічних умовах розвитку. Свідченням є й праці провідних вітчизняних учених як О.Б. Гавської, Л.М. Горбунова, Л.М. Ващенко, С.О. Матвєєва, М.М. Поташника, Л.М. Карамушки [1-7] та багатьох інших. Попри це залишаються невирішеними проблеми щодо змісту функціонального складу РОМ.

Основним завданням статті є виокремлення класифікаційних ознак традиційних та модернізованих функцій РОМ в нових умовах

трансформацій регіональної освітньої системи (РОС). Це вимагає подальших досліджень функціональної системи РОМ.

Змістом регіонального освітнього менеджменту (РОМ) є комплекс функцій, які називаються функціями управління. Л. Гаєвська висвітлює парадигму покращення регіональної системи менеджменту освіти на інноваційних засадах, акцентуючи увагу на розширенні функцій органів управління та використанні в процесі управління змішаної структури [1]. Функція управління – це особливий вид управлінської діяльності, продукт процесу розподілу й спеціалізації праці у сфері управління, який є часткою процесу управління та виділений за особою ознакою [2, с. 139].

Історично багатокомпонентність функцій управління була розроблена доволі давно. Якщо традиційний підхід до менеджменту, характерний для 70-х років ХХ ст., передбачав такі види діяльності як постановка мети, планування чи прийняття управлінського рішення, організація, контроль, регулювання (чи корекція), то в умовах, коли освітні системи працюють у режимі розвитку, є суперечливим питання про достатність всіх цих функцій для ефективного менеджменту в нових соціально-економічних умовах регіону. Зміни функцій управління детерміновані динамікою змін в організації регіональних освітніх систем.

В умовах переходу до економіки знань необхідність оновлення функцій системи РОМ детерміновані такими чинниками як: соціально-економічними можливостями розвитку регіону та демографічною ситуацією; високим рівнем суспільних потреб у якості освіти; наявністю ресурсного забезпечення для реалізації освітніх проектів і програм інноваційного типу; необхідністю приведення у відповідність науково-методичних та організаційних вимог інноваційного досвіду в регіоні; досвідом інноваційності та рівнем розвитку РОС і потребою її вдосконалення. Знання з РОМ вимагають осмислення трьох різних інструментів управління: ієрархії, організації, де основний засіб - вплив на людину зверху; культури, тобто цінностей, соціальних норм, установок, і т.п.; ринку, тобто рівноправних стосунків по горизонталі, що засновуються на об'єднанні професіоналів, партнерстві в організації спільної діяльності, «купівлі-продажу» продукції та наданні регіональних освітніх послуг [3]. На нашу думку, оновлення управлінських функцій системи РОМ мають бути спрямовані не стільки на функціонування РОС, скільки на забезпечення її розвитку.

Зупинимось конкретніше на класифікації функцій системи РОМ.

Під функціями системи РОМ розуміють певну освітню діяльність, здійснювану відповідними органами виконавчої влади та місцевого

самоврядування, через які виявляється сутність зовнішніх і внутрішніх зв'язків освітньої системи регіону з навколишнім середовищем – регіональним ринком освітніх послуг.

Використовуючи знання про функції, виділені вченими вітчизняної науки та, зіставляючи їх зі складом прийнятим в системі освітнього менеджменту, виокремлюємо на регіональному рівні наявність загальних і спеціальних функцій, об'єднуючи їх в групи :

- функція-цілі (неперервне навчання, виховна, оздоровча, розвивальна, соціалізуюча);
- функція-засоби (діагностична, стимулювальна, прогнозуюча);
- функція-прийоми (вимір і оцінювання, методична, управлінська, коригувальна, констатувальна);
- функція місця (зв'язаність, компактність, центральність, диференційованість, конфігурація, форма, орієнтація);
- функція часу (тривалість, неповторюваність, незворотність).

Загальні функції системи РОМ — це частина управлінського циклу, якій властивий регулярний вид управлінської діяльності незалежно від місця її прояву, характеру діяльності, часу тощо. Вони поділяють зміст управлінської діяльності на види робіт за ознакою послідовності виконання за часом з метою отримання наперед визначеного результату.

Конкретний прояв кожної з них можливий тільки через управління певними об'єктами, процесами, елементами освітньої діяльності, а їх реалізація можлива за допомогою послідовного застосування. Керуюча система РОМ забезпечує своє функціонування через поетапні операції:

- планування діяльності суб'єктів і об'єктів освітнього процесу;
- організація діяльності суб'єктів і об'єктів освітнього процесу;
- мотивування поведінки працівників, які здійснюють певні процеси діяльності в освітянській сфері;
- контролювання процесу діяльності суб'єктів і об'єктів освітньої сфери;
- регулювання процесу діяльності суб'єктів і об'єктів освітньої сфери.

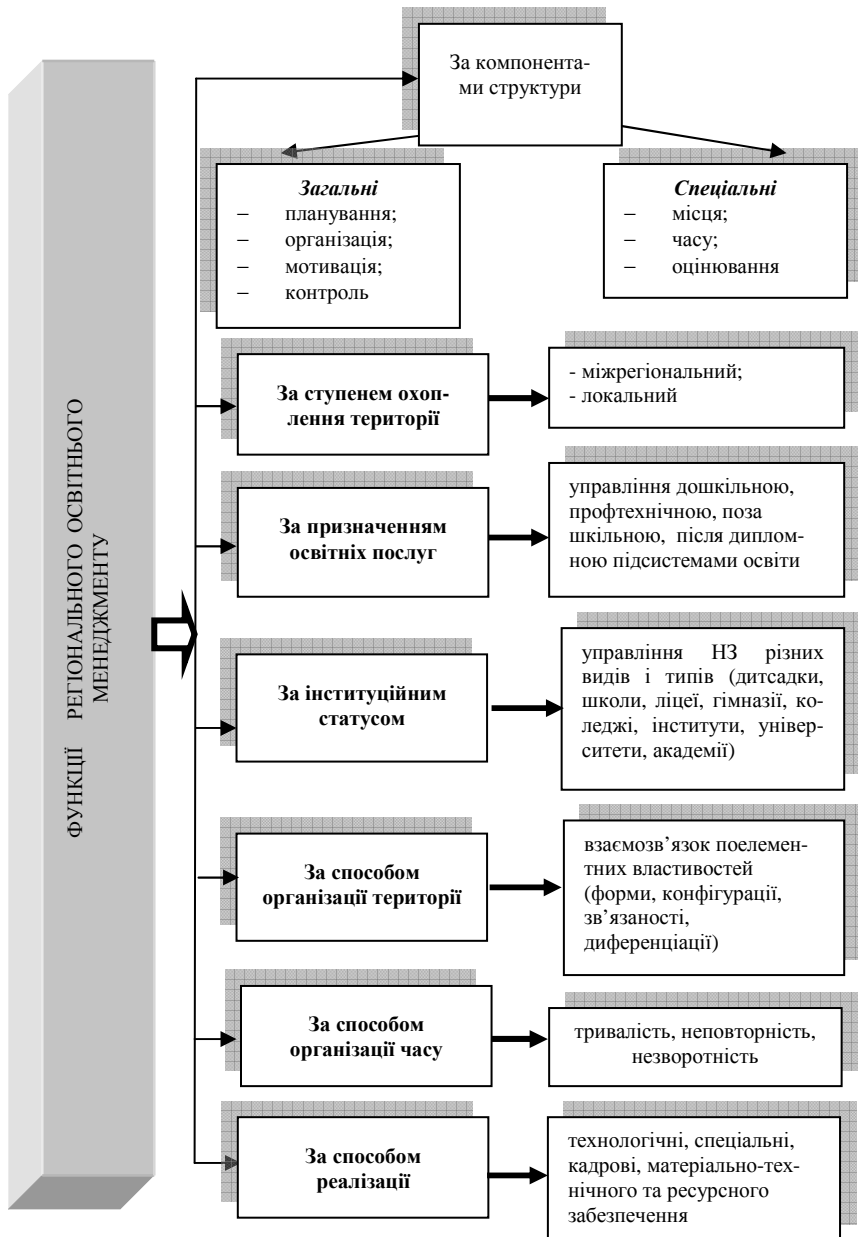
Нині особливої ваги в системі формування та розвитку РОМ набуває функція духовності. Зважаючи на це, зростає значення досконалого володіння іноземними мовами, що пов'язує людину з іншими народами, з їхньою духовною культурою.

З урахуванням сучасних умов розвитку економіки регіону є необхідність виділити спеціальні функції в системі РОМ за певними ознаками (рисунок):

- за ступенем охоплення території – міжрегіональна (управління освітньою сферою території); локальна (рівень місцевого управління та самоврядування);
- за призначенням освітніх послуг – управління дошкільною; професійною; вищою, позашкільною; післядипломною підсистемами освіти;
- за інституційним статусом – управління навчальними закладами різних видів та типів (дитсадками, школами, ліцеями, гімназіями, коледжами, інститутами, університетами, академіями тощо);
- за способом організації території. Одна з вимог до регіональних досліджень полягає у збереженні їхньої конкретності та адресності. Адже кожна країна та її регіони характеризуються певними умовами, які, у свою чергу, обумовлені відповідними причинами та породжують відповідні наслідки. Функція місця відображає ступінь територіальної концентрації взаємозв'язків людини (підприємництва), природи, капіталу, інформації.
- за способом організації часу. Функція часу (відстані) відображає швидкість поділу видів людської діяльності (ознака загального механізму регіонального відтворення).
- за способом реалізації: технологічні функції, або власне управлінські (за діяльнісним виміром – основними завданнями управлінської діяльності); спеціальні, або діяльнісні функції (за сферами діяльності); кадрові функції (співвідносяться з впливом на персонал); функції матеріально-технічного та ресурсного забезпечення (співвідносяться з створенням матеріально-технічних та ресурсних умов).

Функції планування, організації та контролю вважаються основними технологічними функціями [4, с. 303]. Систему цих функцій позначають терміном «інваріаційна система управління» [5, с. 24]. Інші вчені укрупнюють їх у блоки. Так, М.Поташник [304, с. 56-60] групує їх за видом домінуючої дії і подає комплекс із чотирьох компонентів: планування, організація, керівництво, контроль. Дослідники також по-різному тлумачать ієрархічне підпорядкування функцій: одні виокремлюють цілепокладання у самостійну функцію [6], інші – вважають цілепокладання складовою планування [7].

Крім класифікації вищеназваних функцій системи в сучасних умовах соціально-економічного розвитку РОМ може виконувати ще й такі функції: делегувальну, організаційну, виконавчу, діагностично-корекційну, системну, інформаційно-аналітичну, декомпозиційно-цільову, функцію моніторингу соціального замовлення на регіональні освітні послуги як оптимальний вибір управлінських рішень в регіональній освітній системі; пізнавально-духовну та культурологічну.

Класифікація функцій системи POM за ознаками

Таким чином, сутність функціонального складу системи формування РОМ корелюється з системою чинників соціально-економічного та соціально-культурного характеру розвитку даної території, тенденцією та змінами в регіональній політиці в галузі освіти; прийнятті рішень про внесення коректив у зміст подальшого проведення реформ в освіті через відповідні освітні та соціальні програми тощо.

Отож, зростання уваги до регіональних аспектів соціального та економічного розвитку зумовило переосмислення функцій системи РОМ, набуття ними особливого значення як рушійної сили позитивних змін у регіоні. Подальші дослідження треба спрямувати на розробку підходів до підвищення ефективності трансформацій регіональних освітніх систем, які не можливі без знання функціонального складу РОМ.

1. Гаєвська О.Б. Управління як соціальний феномен [Текст]: монографія / О.Б. Гаєвська. – К.: КНЕУ, 2000. — 168 с.

2. Гаєвська Л.А. Теоретичні засади інноваційності регіональної системи управління освітою: [Електронний ресурс] / Л.А. Гаєвська. – Режим доступу: <http://www.intkonf.org/kandpedn-gaevska-la-teoretichni-zasadi-innovatsiynosti-regionalnoyi-sistemi-upravlinnya-osvitou>.

3. Матвєєв С.О. Економічна соціологія / С.О. Матвєєв, Л.І. Лясота. – К.: Університетська книга, 2006. – 184 с.

4. Горбунова Л.М. Середня освіта в Україні. Нормативно–правове регулювання в двох томах / Л.М. Горбунова, В.В. Тесленко. – К.: ФОРУМ. – Кн. 1. – 426 с.

5. Ващенко Л.М. Проектування інноваційно-розвиваючого середовища в освіті / Л.М. Ващенко // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. – 2002. – Вип. 3 (7). – С. 20-27.

6. Управление современной школой / под ред. М.М. Поташника. – М., 1992. – 247 с.

7. Управління закладами середньої освіти: психологічні аспекти: навч. посіб. / за ред. Л.М.Карамушки. – К.: Ін-т психології АПН України, 2001. – 222 с.

Отримано 05.06.2013